

Gunnera o partizanskim zločinima u Bleiburgu iz djela *Bleiburg* (izdanom 1990. u Zagrebu). U uvodu čitanke je navedena ograničenost korištenja ovih čitanke zbog postojećeg kurikulumu, slabijeg zanimanja učenika te nedovoljne pripremljenosti samih nastavnika. Na početku čitanke donose se tekstovi o vođama različitih zemalja, vojnim i političkim pokretima. Zatim su navedeni tekstovi koji pokazuju život u ratu, u kojima je naglašeno sudjelovanje žena u pokretima otpora te položaj kulture i obrazovanja u ratnim prilikama. U poglavlju „Užasi rata« prikazano je stradanje civilnog stanovništva te utjecaj rasizma i antisemitizma na provođenje njemačkih ekspanzionističkih planova. Potrebno je naglasiti da se posebno obrađuje stradanje Židova zbog „užasne sustavne složenosti« (str. 85). Tekstovi donose primjere humanizma i solidarnosti u ratnim užasima, pritom se citira molba Alfonza Barona za puštanjem iz zagrebačkog pritvora njegove radnice Židovke u srpnju 1941. (preuzeto iz djela Ive Goldsteina „Holokaust u Zagrebu«). U posljednja dva poglavlja obrađene su ratne posljedice (npr. demografske procjene stradanja stanovništva) te uspomene na ratne prilike, a pritom je naveden tekst Anđelke Martić iz knjige *Vuk na Voćinskoj cesti* o dječaku koji se pridružuje partizanima nakon pogibije oca partizana.

Kako na ispravan, pedagoško-didaktičan način predavati povijest? Kako izbjeći neznanstveni utjecaj u nastavi povijesti? Odgovori na ova i slična pitanja ponajprije moraju dati znanstvenici i profesori. U sva četiri sveska čitanke *Teaching modern Southeast European history. Alternative Educational Materials* uočljiv je multiperspektivni i multikulturalni pristup u nastavi povijesti. Od učenika se traži „povijesno razmišljati«, a pritom se donose tekstovi o manje prisutnim društvenim kategorijama i skupinama kao što su žene i djeca. Nedostaci se mogu vidjeti u nedovoljno objašnjenim „osjetljivim« pitanjima, poput onih o važnosti i posljedicama izdavanja Memoranduma SANU ili kvalitetnijem razumijevanju četničkog pokreta. Osim toga, razdoblje ratnih prilika u 90-ima na području bivše Jugoslavije nije cjelovito prikazano. No, izdavanje ovih čitanke na hrvatskom jeziku zasigurno će pridonijeti poboljšavanju kvalitete nastave povijesti u Hrvatskoj.

Danijel Vojak

Branko Vujašinović, Istaknute osobe u hrvatskom vodnom gospodarstvu kroz povijest; Zagreb: Hrvatsko društvo za odvodnju i navodnjavanje, 2007., 200 str.

Hrvatska je tranzitna zemlja koja se nalazi na putu od Podunavlja do Jadrana. Ova njezina karakteristika prati je od povijesti starog vijeka, ali je osobito važna nakon potiskivanja Osmanlija s ovih prostora kada vodeni put Dunavom, Savom i Dravom postaju njezine najstarije ceste kojima se kreću ljudi i robe. Upravo ovo razdoblje poslije 1699. pa do suvremenosti prepuno je osoba koje su radile na osposobljavanju i održavanju tih najstarijih i najzanimljivijih naših putova, a koje su to zanimljivije ako se stalno uzima u obzir središnji položaj Hrvatske na križanju istoka i zapada te sjevera i juga.

Međutim, upravo administrativno-političko cijepanje Hrvatske i Slavonije otežalo je otvaranje, održavanje te dosljedno tome proučavanje svih vrsta prometa pa i vodenog na ovom području. Osobe koje su radile na ovom poslu pripadale su raznim nacijama i trebalo je

dočekati ovo naše vrijeme da bi se o istaknutim stručnjacima koji su radili na ovim poslovima prije dvjesto i više godina moglo govoriti objektivno o njihovom radu, zalaganju i doprinosu. Vjerojatno je to i razlog zašto se nijedan povjesničar od zanata nije prihvatio ovog posla za sva tri stoljeća, jer osobe koje su radile u vodnom gospodarstvu tijekom povijesti pokazuju da je vodeni svijet mnogo širi nego što su nacionalne države formirane u 19. stoljeću i da im podjela riječnih tokova po državama na čijem području te rijeke teku samo smeta te su mnogi više puta započeti poslovi zastali da bi se nakon mnogo godina posegnulo ponovno za vodograđevnim radovima i izradi novih planova o navodnjavanju, melioraciji ili izradi kanal. Neka se samo spomene da je kanal Dunav - Sava bio planiran od 1737. godine do danas 22 puta jer je riječ o jednom od najintrigantnijih poslova srednje i jugoistočne Europe, zapravo planu koji bi morala realizirati Hrvatska kao podunavsko-mediteranska zemlja, što bi bilo od koristi za nju, ali i za sve zemlje kroz koje prolazi Dunav i koje su s njim spojene kanalima, a to je zapravo cijela Europa istočno od Alpa.

Dipl. ing. geodezije Branko Vujasinović uporno je godinama istraživao osobe koje su radile u vodnom gospodarstvu. On je dao velik doprinos svojoj struci, kao što to pokazuje njegova bogata biografija. Spoznao je koliko se vrijednih podataka o osobama krije u personalnim dosjeima ustanova koje se danas bave vodnim gospodarstvom. No nije bio zadovoljan onime što je uspio pronaći pa je posegnuo za mukotrpnim istraživanjima raznih shematizama, pregledom starih novina i časopisa, pa i za arhivskom građom u našim arhivima. Bio je to posao za grupu, a ne za jednog čovjeka i Vujasinović je sustavno i vrlo pedantno prikupljao podatke te je ova knjiga rezultat tog napora. Pri tome, dakako, moramo dopustiti da je možda ispalo nekoliko osoba čije biografije autor nije našao jer i postojeće biografije ukazuju na to da se autor morao svakako snalaziti kako bi ih kompletirao pa je za neke osobe imao mnogo podataka, a druge je jedva sastavio te ih i nije posve doradio. Velika je hrabrost što se autor usudio napisati i biografije osoba koje su radile u vodnom gospodarstvu do kraja 2006. godine, ali pod uvjetom da više nisu među živima. Mislim da mu je ta odluka dobra, kao što mu je dobra i odluka da krene u neistražena područja povijesti vodnoga gospodarstva u prošlosti, pa i u 18. i 19. stoljeće. Pri tome je napisao 350 biografija navodeći kod svake biografije izvor koji je koristio, čime je omogućio i budućim istraživačima da prošire i prodube određenu biografiju. Dakako, kao i sva slična djela i ovo će se poput enciklopedija morati uvijek nanovo osuvremenjivati ličnostima koje su završile svoj životni put, a koje zavređuju da ih se trajno pamti.

Shema izrade knjige je izlaganje biografija po abecednom redu. Prema vrsti materijala kojima je raspolagao ing. Vujasinović je namjerno neke ličnosti obradio detaljnije i bolje, smatrajući da to one zaslužuju, ali često je to bilo i stoga što je raspolagao s više materijala. Osobe čije biografije nije uspio sastaviti uvrstio je u popis na kraju knjige i upravo je to poticaj da se oni uključe u novo izdanje ako netko raspolaže podacima ili spoznajama do kojih autor nije mogao doći. Posebnu je pozornost posvetio nekim osobama koje su iznimno vrijedne za povijest vodnoga gospodarstva. Ignjat pl. Pongratz, rođen u Bratislavi 1754., izrađivao je hidrografske karte i 1785. je u Zagrebu kao inženjer preuzeo upravu i uređenje Save kao plovne rijeke, a osobitu je pažnju posvetio Lonjskom polju i ušću Une u Savu kod Jasenovca te je 1793. predložio projekt uređenja Lonjskog polja te se i kanal Lonja - Strug

temelji na Pongratzovoj ideji o izgradnji odušnog kanala sredinom Lonjskog polja kako bi se spriječile poplave. Građevni inženjer barun Leonard Zornberg rođen je u Galiciji 1803. i pola života je radio na uređenju savskog i kupskog plovnog puta, a onda je kao činovnik Zemaljskog građevnog ravnateljstva sudjelovao na planiranju, projektiranju i izvedbi cesta, mostova, vodogradnja te zemaljskih javnih zgrada. Pod njegovom upravom izvršena je prva hidrografska izmjera rijeke Save od ušća kod Zemuna do Sutle, a sa svrhom spašavanja Posavine od poplava. Građevni inženjer Franjo Avramović, rođen u Vrbovskom, bio je vojni inženjer na talijanskoj fronti tijekom Prvoga svjetskog rata, a onda radi na uređenju Save u Građevnom odsjeku Gradskog poglavarstva Zagreba pa je i regulacija Save 1924. do 1926. oko Zagreba izvođena pod njegovom upravom. Valentin Lapaine, rođen u Idriji 1843., diplomirao je na Visokoj školi u Grazu te je radio kao građevinski inženjer na području slavonske i hrvatske Vojne krajine, što ga je osposobilo da poslije razvojačenja kao službenik Građevnog odsjeka Zemaljske vlade rukovodi opsežnim vodograđevnim radovima na utvrdama i utvrđivanju dunavskih obala, ali i brojne poslove na tehničkim problemima do odlaska u mirovinu. Bio je i vrlo plodan pisac te je 1896. objavljena knjiga »Stare i nove vodogradjevine u Hrvatskoj i Slavoniji«, a mnogo je pisao i u Viestima društva inžinjira i arhitekata. August pl. Pisačić, rođen u Trstu 1859., pripadao je pak kalničkom plemstvu. Nakon studiranja na građevnom odsjeku Tehničke visoke škole u Grazu radi od 1888. kod Zemaljske vlade u Zagrebu te i on radi na regulaciji Save, ali i na drugim vodoopskrbnim objektima u Primorju i krškom području u priobalju. Kao građevni inženjer nadzirao je gradnju većih javnih zgrada u Zagrebu među kojima staru Sveučilišnu knjižnicu na Marulićevu trgu, zgradu Zemaljske vlade na Markovu trgu te gradnju Medicinskog fakulteta na Šalati, a kontrolirao je i gradnju cesta. Slovenac Guido Pongratz bio je poduzetnik, specijaliziran za nabavu željezničkih pragova te je upravo na poslovima gradnje željezničkih pruga i mostova u Hrvatskoj proveo veći dio radnog vijeka. Gradio je i pristanišnu zgradu u Rijeci 1870., a od 1882. do 1886. radi na regulaciji rijeke Neretve do ušća i na odvodnji neretvanske doline te produbljenju splitske luke. U Karlovcu je sagradio mlin na turbine 1859., a u Zagrebu staru plinaru 1862. i uključen je u radove na gradnji zagrebačkog vodovoda koji je dovršen 1878. godine. Bio je zadužen za poslove na regulaciji Save od Zagreba do Zapešića. Posebno mjesto pripada i Stjepanu Szavitsu Nossanu (1894. - 1970.) koji je započeo inženjersku praksu 1917. u Odsjeku za održavanje željeznica i koji se bavio mnogim važnim poslovima u međuratnom razdoblju, istaknuvši se i pisanjem biografija istaknutih graditelja cesta i željezničkih pruga. I tako bismo mogli navoditi mnoga važna imena ljudi koji su rođeni diljem Europe, a koji su ušli u ovu knjigu zbog zasluga na vodograđevnim radovima te su ostvarili golem posao koji je Hrvatsku pretvorio u mjesto pogodno za obradu zemlje i oslobođenu od velikih poplava koje su prije zemlju pretvarale u močvaru i pustoš. Djelo ovih ljudi je vrijedno pažnje i zato smatram da kao kolektivni posao vodograđevni radovi i ljudi koji su na njima radili trebaju biti posebna hrvatska vrijednost, odnosno baština. Na kraju knjige je i popis istaknutih osoba čije biografije nisu izrađene zbog nedostatka podataka, a važno je i poglavlje Važnije institucije i subjekti u povijesti hrvatskog vodnog gospodarstva koje pridonosi boljem poznavanju važnosti rijeka za hrvatsku prošlost. Na kraju su M. Kolar-Dimitrijević i Lj. Tropan napisali kratku biografiju ing. Branka Vujasinovića, rođenoga 1927. u Glini, navodeći samo sumarno njegove zasluge

na vodograđevnim i geodetskim poslovima, a bez detaljnog navođenja brojnih radova koje je objavio, a čiji se popis može naći u posebnom radu M. Kolar-Dimitrijević.

Diplomirani ing. geodezije Branko Vujasinović izdavanjem ove knjige dovršio je velik posao. Knjiga je objavljena sredstvima Hrvatskog društva za odvodnju i navodnjavanje, a slučajno se tiskanje ove knjige poklopilo s autorovim 80. rođendanom, ali i osnivanjem Društva za regulaciju rijeke Vuke u Klisi pokraj Osijeka 1876 godine. Međutim, brojne su tvrtke i ustanove, kako se vidi iz zahvale prof. dr. Josipa Marušića, predsjednika Hrvatskog društva za odvodnju i navodnjavanje, bile zainteresirane za izdavanje ove knjige, a mislim da će knjiga biti podloga za pisanje povijesti vodnoga gospodarstva, ali i izradi izvještaja koje će budućim istraživačima povijesti gospodarstva olakšati posao na izradi sinteze kojoj se već sada nakon ovog posla ing. Vujasinovića već može prići, kako je to skromno najavio urednik knjige dipl. ing. građevinarstva Ljudevit Tropan. Jer knjiga je, obogaćena bogatim likovnim priložima u obliku fotografija, crteža ili karata, koje su prikupljene izvanrednim trudom, pravo »otkriveno skriveno blago« koje nam otvara a svakako svima obogaćuje dosadašnje naše spoznaje i znanje.

Završit ću izvatom iz recenzije prof. dr. Josipa Marušića: »...čitatelji monografije trebaju imati na umu da vodno - gospodarske djelatnosti imaju osobito gospodarsko, infrastrukturno i društveno značenje za razvitak svake države. Očita je prirodna i tehničko-tehnološka, ali i društveno-ekonomska povezanost vodnogospodarskih i drugih djelatnosti, a u prvom redu: poljoprivrede, energetike, prometa, turizma, većina industrijskih djelatnosti te urbanog i komunalnog razvoja u postojećim ekološkim uvjetima okruženja« (str. 200). Mislim da će ova knjiga biti neizostavna pri pisanju povijesnih radova bilo koje struke ili privredne grane.

Mira Kolar-Dimitrijević

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Scientific Research Journal for Economic and Environmental History

Volumen III / Broj 3
Zagreb - Samobor 2007.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Sekcija za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti Zagreb
(moderator: Hrvoje Petrić)

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« i »Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: doc. dr. Nataša Štefanec)
Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
(voditelj: prof. dr. sc. Drago Roksandić)

Urednici / Editors-in-chief:

Mira Kolar-Dimitrijević, Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin,
Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Nataša Štefanec, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (Zagreb, Hrvatska), Daniel Barić (Le Havre-Pariz, Francuska), Slaven Bertoša (Pula, Hrvatska), Zrinka Blažević (Zagreb, Hrvatska), Tatjana Buklijaš (Cambridge, UK), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb, Hrvatska), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Halil İnalçik (Ankara, Turska), Egidio Ivetic (Padova, Italija), Aleksandar Jakir (Split, Hrvatska), Karl Kaser (Graz, Austrija), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb, Hrvatska), Kristina Milković (Zagreb, Hrvatska), Ivan Mirnik (Zagreb, Hrvatska), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Rijeka, Hrvatska), Gordan Ravančić (Zagreb, Hrvatska), Marko Šarić (Zagreb, Hrvatska), Nataša Štefanec (Zagreb, Hrvatska), Mladen Tomorad (Zagreb, Hrvatska), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Zagreb, Hrvatska), Zlata Živaković Kerže (Osijek, Hrvatska)

Grafički urednik / Graphic design:

Alojz Zaborac

Prijelom / Layout:

Meridijani, Marina Skelin

Lektura / Language editing:

Lidija Menges

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN:

1845-5867

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2007.

Adresa uredništva / Mailing address:

Hrvoje Petrić (urednik)
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@inet.hr

Na naslovnici:

Splavi na rijeci Dravi pokraj Donje Dubrave 1938. godine

Tiskano uz pomoć Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH i Grada Zagreba
